

ÚTMUTATÓ A FENNTARTHATÓ JÖVŐHÖZ

Hogyan járulhat hozzá Magyarország a fenntarthatósági célok megvalósításához?

KÖSZÖNTŐ

„A 20. század példátlan technológiai és gazdasági fejlődésének mellékhatása, hogy a környezet felélésén keresztül ma a Föld tűrőképességének, saját biológiai létfeltételeinknek a határait feszegetjük. Az előremenekülés útja a természeti erőforrások korlátosságának felismerése és a helyreállításra alapuló fejlődés, mely az erőforrások védelmén kívül a társadalmi elosztás, a gazdasági mozgatórugók és az emberi jóllét feltételeinek újragondolását is igényli. Jelen kiadvány hazánk fenntarthatósági átmenetéhez ad vonalvezetőt, adatokra és szaktudásra támaszkodva.”

Sipos Katalin

NEMZETI FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI TANÁCS/TAG

„Kiadványunkkal szeretnénk a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia céljait és üzeneteit világosan és tömören, a szakszövegek bonyolultsága nélkül, érthetően, de nem leegyszerűsítő módon bemutatni. Bár a "fenntartható fejlődés" fogalma sokszor tűnik ködösnek, a fenntarthatóság követelményeinek figyelembevétele mégis legegységesebb érdekünk, mert a fenntarthatóság helyes mai érvényesítése a jövő jólétének alapja. A Keretstratégia megalkotása óta 6 évnyi megfigyelésből és elemzésből származó tapasztalat gyűlt össze, ennek segítségével mutatjuk be 2024-ig szóló célkitűzéseinket és feladatainkat, eredményeinket és a még fennálló kihívásainkat.”

Bartus Gábor

NEMZETI FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI TANÁCS/TITKÁR

MÉRFÖLDKÖVEK A NEMZETI FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI TANÁCS ÉLETÉBEN

2008	Megalakul a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács (NFFT) a parlamenti pártok széleskörű egyetértése alapján
2009	Elkészül helyzetértékelésünk „Jövőkereső – A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács jelentése a magyar társadalomnak” címmel, ezzel elkezdődik a Keretstratégia előkészítése
2011	Az új Alaptörvény kimondja: a természeti erőforrások a nemzet közös örökségének részei, a jövő nemzedékek számára való megőrzésük mindenki kötelessége
2013	Az Országgyűlés 18/2013. (III. 28.) OGY határozata elfogadta és közreadta a 2012–2024-es időszakra szóló Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiát (NFFS), "a fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepcióját"
2015	Elkészítettük az NFFS első előrehaladási jelentését (2013–2014) 2015 szeptemberében az ENSZ Fenntartható Fejlődési Célokat (Sustainable Development Goals – SDG) fogadott el 17 célt kitűzve a világ nemzetei elé - a hazai megvalósítás terve a Keretstratégia 2015 óta minden évben megrendezésre kerül az Európai Fenntarthatósági Hét, melynek hazai szervezője az NFFT
2017	Elkészítettük az NFFS második előrehaladási jelentését (2015–2016)
2018	2018. december 7-én ünnepelte fennállásának 10. évét a Tanács. Az ünnepi ülés témája "A fenntarthatóság mint az élhető társadalom és a versenyképesség alapja".
2019	A Kárpát-medence természeti értékeinek megóvását szolgáló cselekvési terv javaslatot hirdettünk meg A fenntarthatóságot érvényesíteni kívánó intézményeket, civil szervezeteket és vállalatokat segítő, a hazai (NFFS) és globális (SDG) célokat egybevető tájékoztatókat készítettünk Elkészítettük a harmadik előrehaladási jelentésünket (2017–2018)

A NEMZETI FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI KERETSTRATÉGIA (NFFS)

Minden nemzet jóléte, sikeressége azon alapul, hogy a társadalmi-gazdasági tevékenységeikhez milyen erős alapokat raktak le: mennyire stabil a népességük, milyen jó az oktatási rendszerük, nem szétfeszítők az egyenlőtlenségek, magas az innováció szintje, kellő bőségben állnak rendelkezésre termelőeszközök és gondoskodnak a természeti kincseik megőrzéséről. Ezen feladatok összehangolása a fenntarthatóság politikája. Magyarországon az Országgyűlés által 2013 márciusában elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia fogalmazza meg ezen stratégiai célokat és teendőket, jelöli ki a nemzeti és a globális fenntarthatóság felé való átmenet útitervét.

A Keretstratégia a nemzet minden tagjához szól, mert a fenntarthatóságról való gondolkodás az egyének, a családok, a vállalkozások, a civil szerveződések és a kormányzat döntéseinek is része kell, hogy legyen.

A Keretstratégia a 2024-ig terjedő időtávra határoz meg feladatokat, és a nemzeti erőforrások – emberi, társadalmi, környezeti és gazdasági – alkotta négyosztatú térben 34 stratégiai célt és 77 teendőt (eszközcélt) jelöl ki.

A továbbiakban részletes áttekintést adunk ezen célokról és teendőkről a feladatokat 12 csoportba rendezve.

A TANÁCS ELŐREHALADÁSI JELENTÉSEI A KERET- STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSÁRÓL

A Keretstratégia megjelenését követően két évente „előrehaladási jelentés”[1] készül, ami indikátorok és minőségi elemzés segítségével nyomon követi a nemzeti erőforrások állapotát, leltárba szedi a fenntarthatóságot támogató döntéseket, lépéseket, s visszajelzést ad a társadalomnak a haladásról, illetve a fejlesztendő területekről.

Részlet a harmadik jelentésből (2017-2018):

„Hazánk (...) továbbra is fenntarthatósági válságban van. A négy nemzeti erőforrásunk egyike sincs jó állapotban, az ezeket jellemző mutatók többsége nem csak az EU-átlag alatti, de a hozzánk hasonló történelmi-gazdasági helyzetben lévő visegrádi országokénál is rosszabb. Márpedig a ma rossz fenntarthatósági teljesítménye a holnap gyengébb társadalmi-gazdasági jólétét jelenti...”

[1] Az előrehaladási jelentések letölthetőek a www.nfft.hu weboldalról

A FENNTARTHATÓSÁGI ÁTMENETBEN 2013 ÓTA ELÉRT EREDEMÉNYEINK

- Jelentősen növekedett az egy családba született gyermekek száma (ezt a teljes termékenységi arányszám [TFR] méri). 2011-ben a TFR értéke a Magyarországon valaha mért legalacsonyabb volt: 1,23. 2016-ig a mutató folyamatosan növekedett, 2016-ra elérte az 1,49-es értéket, amit tartottunk 2018-ig.
- 2013-as csúcsa (28%) óta jelentősen és folyamatosan csökkent a nélkülözésben (a súlyos anyagi deprivációban) élők aránya, 2018-ban minden tizedik embert érintett a szegénység ilyen foka hazánkban. A 10,1%-os értékkel ugyan még mindig az európai országok rosszabbik felébe tartozunk, de a fél évtized alatt elért javulás mértéke figyelemreméltó.
- eltűnt a szegénység "gyermekarca": míg a korábbi évtizedekben a szegénység akár 4-5-ször gyakoribb volt a gyermekek között az idősekhez képest,

addig 2017-18-ra a különbség 5 százalékpontnyi különbség alá zsugorodott - miközben a szegénységi arány általában is csökkent Magyarországon.

- Hazánk az EU-ban az egyik legmagasabb állóeszköz-felhalmozási aránnyal bír, ami a gazdasági termelőeszközök folyamatos, jelentős gyarapítását jelzi. A felhalmozási rátánk 2018-ban 25,5% volt az EU 20,5%-os átlagához képest.
- Jelentősen nőtt a foglalkoztatás. Míg korábban a munkaképes korban lévők számához képest a foglalkoztatottak aránya az egyik legalacsonyabb volt az EU-ban, 2018-ra már érdemben megközelítettük (71,9%-os foglalkoztatottság) az EU-átlagot (73,7%).
- A Keretstratégia elfogadása (2013) után tartósan csökkent hazánk bruttó, a GDP-hez viszonyított államadóssága. A 2018-as 70,8%-os értékünk alacsonyabb az EU-átlagnál (80%) is.

A fenntarthatóság négy dimenziójából 2013 óta elsősorban tehát kettőben: a humán (demográfia, szegénység) és a gazdasági erőforrások egyes területein sikerült érdemi javulást elérni.

KIHÍVÁSAINK, AHOL NEM SIKERÜLT MÉG FENNTARTHATÓBBÁ VÁLNUNK

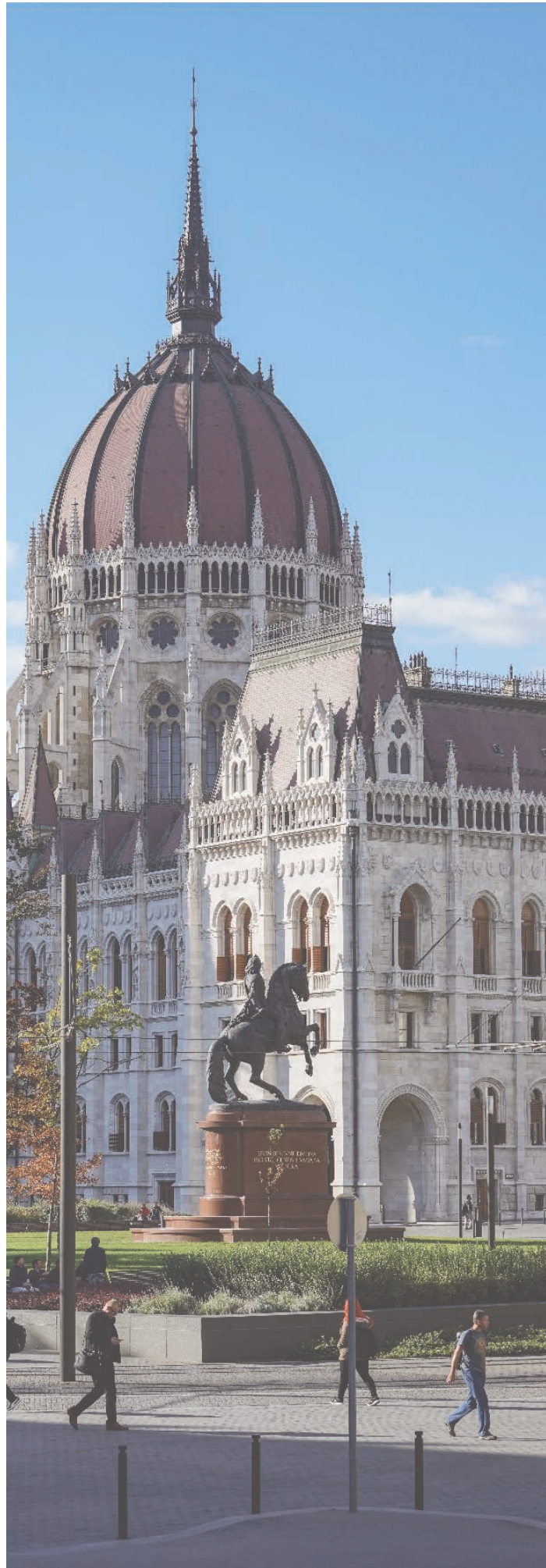
- A tudástőke gyarapításában komoly mennyiségi és minőségi lemaradásban vagyunk: a magyar fiatalok (európai összehasonlításban) rövidebb ideig tanulnak, s ismereteiket kevésbé tudják a gyakorlatban alkalmazni.
- A magyarok egészségi állapota rossz, köszönhetően az egészségtudatosság alacsony szintjének, az egészségkárosító magatartások gyakoriságának, a magas környezeti kockázatoknak (pl. levegő szennyezettsége) és az egészségügyi ellátórendszer alacsony hatékonyságának.
- A társadalmi tőke terén is relatív elmaradásban vagyunk (a többi EU-tagállamhoz viszonyítva): alacsonyabb a civil szervezeti aktivitás, kevésbé bízunk egymásban és intézményeinkben, magas a korrupció szintje.

- A természeti erőforrásainkat fokozatos éljük fel, veszítjük el. A mesterséges felszínborítottság növelésében, azaz a biológiailag aktív területeink felszámolásában az EU-tagállamok között az elmúlt évtizedben a harmadik legaktívabbak voltunk.
- 2008 és 2018 között nem sikerült javítanunk gazdaságunk természeti erőforrás termelékenységén (ezzel az EU-tagállamok között a legrosszabb a teljesítményünk), a 2013 óta kibontakozott gazdasági növekedéshez fajlagosan is egyre több és több természeti erőforrást áldoztunk fel.
- Az éghajlatváltozás lefékezésében, azaz az üvegházgázok kibocsátásának csökkentésében 1990-hez viszonyított teljesítményünk jó, ugyanakkor 2013 óta kibocsátásaink kismértékben növekedtek.

A fenntarthatóság négy dimenziójából 2013 óta tehát különösen a természeti erőforrások és a társadalmi tőke terén fokozódtak a lemaradásaink, de a humán dimenzió oktatási és egészségügyi területein is komoly kihívások elé nézünk.

AZ ELŐREHALADÁSI JELENTÉSEK JAVASLATAI A FENNTARTHATÓSÁGI ÁTMENET ERŐSÍTÉSE ÉRDEKÉBEN

- Hangsúlyozni kell az értékővető, értékőrző és erkölcsös magatartás elérésének, a nemzet tagjai közötti kölcsönös és erős bizalomnak, az egészség megőrzésének, a közösségi kiteljesedésnek, a személyes felelősségvállalásnak, a pozitív értékek kiemelésének és a megszerezhető tudás fontosságát a fenntarthatóság felé való átmenet érdekében.
- Be kell vezetni az előzetes fenntarthatósági vizsgálat intézményét, a közpolitikai döntések hosszú távú hatásainak javítása érdekében. Folyamatosan felül kell vizsgálni az ágazati politikákat a Keretstratégia céljainak és szemléletének érvényesülése érdekében.
- Fenntarthatósági fordulatra - ezzel együtt a gazdaságpolitikai pályánk módosítására - van szükség már rövid távon is a természeti örökségünk megőrzése és az oktatás minőségének javítása érdekében.

A NEMZETI FENNTARTHATÓSÁG 12 PONTJA

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 34 stratégiai célját és az azok alá rendelt 77 feladatot az alábbi 12 célcsoportba rendezve mutathatjuk be.

A célcsoportok kialakításánál igyekeztünk a legkönnyebben átlátható és értelmezhető témacsoportokat létrehozni, melyekbe a stratégiai célok mindegyike hiánytalanul beleilleszkedik. Ezen területek már címükben is utalnak a benne foglalt kihívásokra és tennivalókra, de természetesen nem pótolják a Keretstratégiában és az Előrehaladási Jelentésekben foglalt részletes elemzéseket és adatsorokat.

„A nemzeti fenntarthatóság 12 pontja” méltó hírnöke kíván lenni a stratégiai céloknak és teendőknek, kiemelve a legfontosabb adatokat és üzeneteket. A 12 pontba foglalás segítségével lehet mindazoknak, akik szeretnék a fenntarthatóság egyes dimenzióiban elmélyülni és saját hivatásukban, munkájukban (vállalkozásukban, az oktatásban, a települési önkormányzatokban) vagy mindennapi életükben aktív, cselekvő részesei lenni a fenntarthatósági átmenetnek.

A továbbiakban e 12 terület legfontosabb célkitűzéseit, kihívásait gyűjtöttük össze, melyek összefogásra és együttműködésre hívják a társadalom minden szereplőjét!

1 KERETSTRATÉGIA 4 ERŐFORRÁS 34 STRATÉGIAI CÉL

1. EMBERI ERŐFORRÁS

Népesség

- A párkapcsolatok és a család értékeinek támogatása
- Versenyképes munkabérek biztosítása a kritikus elvándorlással sújtott szakmákban
- A népességfogyás lelassítása
- Bevándorlási politika kialakítása
- Idős emberek társadalmi szerepvállalásának támogatása

Tudás

- Minőségi oktatás
- Az oktatásban töltött idő növelése
- A tudás jobb hasznosítása a társadalomban és a gazdaságban
- A fenntarthatóság beépítése az élethosszig tartó tanulásba

Egészség

- Egészségtudatos magatartás-minták kialakítása
- Krónikus, nem fertőző megbetegedések számának csökkentése
- Halandóság csökkentése

Társadalmi kohézió

- Az oktatási rendszer szelektivitásának csökkentése
- Szolidáris társadalom megvalósítása
- Társadalmi szerkezet átrendezése

2. TÁRSADALMI ERŐFORRÁS

- Jó példák, a fenntarthatóság jó gyakorlatainak megjelenítése a közvélemény előtt
- A fenntarthatóságot közvetítő társadalmi szervezetek támogatása
- A bizalom infrastruktúrájának erősítése, a korrupció elleni fellépés
- A munkakörülményekkel való elégedettség, örömmérséklet növelése
- A múlt örökségének ápolása, az identitás megerősítése

3. KÖRNYEZETI ERŐFORRÁS

- Természeti erőforrások felhasználási korlátainak érvényesítése
- Fenntarthatósági szempontok érvényesítése a tervezésben és a szabályozásban
- A természeti erőforrások használatának megfelelő beárazása
- Környezetkímélő technológiák és földhasználati módok támogatása
- A biodiverzitás, a talaj termőképesség és az ökoszisztéma szolgáltatások védelme
- Az embert érő környezeti terhelés csökkentése

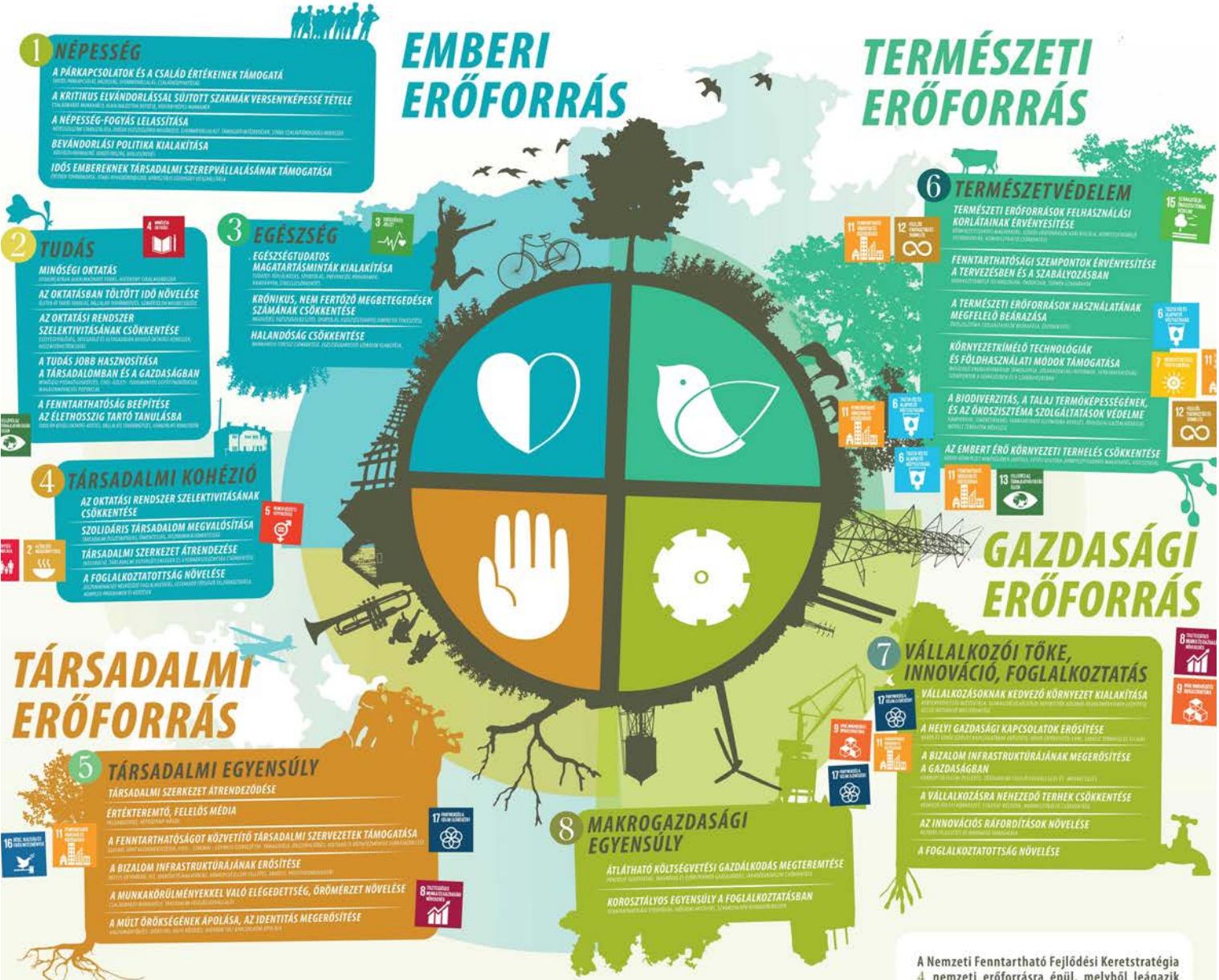
4. GAZDASÁGI ERŐFORRÁS

- Lokalizáció és a nemzetközi kapcsolatok egyensúlya - A hazai vállalkozásoknak kedvező környezet kialakítása
- A helyi gazdasági kapcsolatok erősítése
- A bizalom infrastruktúrájának megerősítése a gazdaságban
- A vállalkozásra nehezedő terhek csökkentése
- Az innovációs ráfordítások növelése
- A foglalkoztatottság növelése
- Makrogazdasági egyensúly megőrzése, átlátható költségvetési gazdálkodás
- A korosztályos egyensúly visszaállítása a generációk közötti jövedelemmegosztásban

ÚTMUTATÓ A FENNTARTHATÓ JÖVŐHÖZ

Hogyan járulhat hozzá Magyarország a globális fenntarthatósági célok megvalósításához?

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljaihoz (SDG) kapcsolódóan megfogalmazza azokat a stratégiai célokat (34 db) és teendőket (77 db), melyek figyelembevétele megteremtheti a nemzeti és a globális fenntarthatóság felé való átmenetet. A nemzeti egyetértés életre hívását szorgalmazó stratégiai célok és teendők érintik egyaránt a döntéshozókat, a döntéshozókat, de az egyéneket, családokat, vállalkozásokat, civil szerveződéseket is, hogy a mindennapi döntések és kezdeményezések egymást erősítve biztosítsák a fenntartható társadalom elérését. Ábránkon mindenki megtalálhatja az őt érintő kiugrási pontokat, melyekben tevékenyen részt vehet lehetőségeihez mérten. Lépünk hát közösen a fenntarthatóság útjára, s buzdítsuk erre környezetünket is!

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 4 nemzeti erőforrásra épül, melyből leágazik 34 stratégiai cél. Az ezekhez kapcsolódó teendőket címszavakban villantjuk fel. Az ENSZ kapcsolódó általános céljait (17 db SDG ikonokkal) jelenítettük meg. A teljes magyar Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia megtalálható és letölthető a www.nfft.hu weboldalról.

1. STABIL NÉPESSÉG

Egy társadalom akkor stabil hosszú távon is, ha sem hirtelen népességrobbanás, sem tartós népességfogyás nem fenyegeti. Magyarország négy évtizede küzd népességének fogyása ellen. A demográfiai stabilitást szolgálja a **családi értékek támogatása, a gyermekvállalás és gyermeknevelés támogatása, az elvándorlás megfékezése és bevándorlási politika kialakítása.** (Továbbá a születéskor várható élettartam növelése - ezt külön cél tartalmazza.)

A **családi értékek** erősödését jelzi, hogy 2010 óta nőtt a házasságkötések száma, a házasságban született gyermekek száma, valamint csökkent a válások aránya. 2013 és 2016 között erőteljesen emelkedett a termékenységi arányszám, bár még mindig jelenősen elmarad a reprodukciót biztosító értéktől. A **népesség** így **továbbra is fogy**, ennek oka továbbá a szülőképes korú nők számának folyamatos csökkenése és a magas halandóság.

Az **elvándorlás mértéke** az utóbbi években **csökkent** és a **visszavándorlás kis mértékben erősödött**, azonban hazánkra különösen jellemző, hogy a külföldre vándorlók között igen magas a fiatal diplomások aránya. Az elvándorlás megfékezéséhez, illetve a visszavándorlás elősegítéséhez elengedhetetlen a hazai munkabérek növelése, ösztöndíjak biztosítása és további ösztönző programok működtetése. A **bevándorlás mértéke európai összehasonlításban továbbra is alacsony.**

Párhuzam a nemzetközi Fenntartható Fejlődési Célokkal (SDG):

- 1 – szegénység felszámolása
- 8 – tisztességes munka és gazdasági növekedés
- 17 – partnerség a célok eléréséért

TÁMOGATÓ ESZKÖZÖK

„Házasság hete”, Családok Éve (2018), Családi Otthonteremtési Kedvezmény (CSOK) bővítése, Bölcsődei és óvodai férőhelyek bővítése, lombikprogram bővítése, örökbefogadás jogi és anyagi támogatása.

Minimálbéremelés, piaci bérek növekedése. köztisztviselői bérrendezés megkezdése.

Elfogadott Migrációs Stratégia, kidolgozás alatt lévő Integrációs Stratégia.

2. MINŐSÉGI OKTATÁS

A jobb élethez vezető legbiztosabb, fenntartható út a tudástőke folyamatos bővítése. A magasabb szintű tudás utat nyit az innovációnak és azon keresztül a gazdasági teljesítmény javításának, segíti a természet megőrzését, hozzájárul az egészségtudatos magatartás elterjedéséhez, szinte minden más fenntarthatósági területet is támogat. A tudástőke bővítése az oktatásban eltöltött idő hosszától és az oktatás minőségétől (kik és hogyan tanítanak?) függ. A Keretstratégia mindkét tényező javítását célul tűzte ki: szorgalmazza az **oktatásban eltöltött idő növelését, a pedagógusképzés reformját és a tanári pálya elismertségének javítását, valamint az oktatási rendszerünk szelektáló jellegének oldását.**

Az elmúlt évtizedekben a tanulók **tudásgyarapítása és problémamegoldó képessége csökkent**, jelenleg is elmarad az EU-s átlagtól. A 2018-as PISA tesztek szerint a tanulók több mint 25%-a funkcionális analfabéta. **A tanárok jövedelme a diplomás átlagbérhez képest alacsony**, ezért számos helyen pedagógushiány van, illetve a kiváló képességű fiatalok közül kevesen választják a tanári pályát. **A korai iskolaelhagyók aránya** 2013 óta az **EU-átlagnál magasabb**. **A felsőfokú oktatásban** tanulók arányának folyamatos növekedése 2015-ben megtört, a 2018/19-es tanévben már **kevesebb fiatal folytatja tanulmányait**, ezzel lelassult közeledésünk az EU 2020-ra kitűzött 40%-os célértékéhez.

Párhuzam a nemzetközi Fenntartható Fejlődési Célokkal (SDG):

1 – szegénység felszámolása
4 – minőségi oktatás
17 – partnerség a célok eléréséért

TÁMOGATÓ ESZKÖZÖK

Az oktatási rendszer átalakítása elkezdődött. Az oktatási teljesítmény növelésére különböző differenciált programok indultak (tehetséggondozás, roma tanulókat segítő program, stb.). A kormány oktatásra fordított GDP arányos kiadásai megemelkedtek, a pedagógusok béremelése pedig egy többlépcsős folyamatban indult el 2013–2017 között. 2015-től a hátrányos helyzetű gyermekek helyzetének javítására bevezette a kormány a kötelező óvodai foglalkoztatást. A kormánynak van stratégiája a végzettség nélküli iskolaelhagyás ellen, melyet 2015–16-ban EU-s forrásokból finanszírozott programok segítettek.

3. AKTÍV, EGÉSZSÉGES, TÁRSADALOM

Nemzeti fenntarthatóságunk egyik fő alappillére az aktív, egészséges társadalom. Bár a felnőtt magyar lakosság négyötöde úgy véli, az egészség megőrzésének egyik kulcsa az **egészséges életmódra** való tudatos törekvés, a gyakorlatban ezt nem tudják érvényesíteni.

A **rossz környezetállapot okozta egészségkárosodás** még nem kap kellő figyelmet, még mindig nem vált közös üggyé az egészségi állapot javítása, hiányoznak a környezetegészségügyi monitoring rendszerek és a környezeti állapotjavító programok.

Bár Magyarországon csökken a **betegségek okozta halálozások** száma, de a hazai értékek EU összehasonlításban még így is igen rosszak. Kiemelkedő a keringési rendszerrel összefüggő betegségek, a daganatos meg-betegedések, a mozgásszervi megbetegedések, valamint a mentális és viselkedési zavarok és a sérülések aránya.

Az **egészségügyi infrastruktúra továbbra is elmaradott, valamint az egészségügyi dolgozók kivándorlása is folytatódott.**

Ezek a folyamatok, jelenségek bizonyos mértékig mind negatív hatással vannak a halandóság alakulására.

Párhuzam a nemzetközi Fenntartható Fejlődési Célokkal (SDG):

- 1 – szegénység felszámolása
- 2 – az éhezés megszüntetése
- 3- egészség és jóllét
- 4- minőségi oktatás
- 6 – tiszta víz és alapvető köztisztaság
- 9 – ipar, innováció és infrastruktúra
- 17 – partnerség a célok eléréséért

TÁMOGATÓ ESZKÖZÖK

Az alapellátás prevenciós kapacitásának javítása, a gyógyszerészek bevonása az egészségfejlesztési tevékenységekbe, egészséges iskolai közétkeztetés, dohányzás elleni intézkedések. A meglévő szűrőprogramok (házi orvosi vastagbél szűrés, védőnők általi méhnyakrák szűrés), a már meglévő vizsgálatok elérhetőségének javítása (onkológiai vizsgálatok, infrastruktúra fejlesztések, alapellátás fejlesztése (új szabályozás, forrásbővítés), ellátás-szervezés erősítése.

4. TUDÁSALAPÚ TÁRSADALOM

A tudásalapú társadalom, a **tudás jobb hasznosítása a társadalomban és a gazdaságban** nagyrészt a már meglévő rendszerek, módszerek és tudás hatékonyabb, gyakorlat orientáltabb felhasználását jelenti.

Az ország **innovációs teljesítménye továbbra is EU-átlag alatti**, a külföldi tulajdonban lévő nagyvállalatok termelékenységi tudása nem terjed szét a nemzeti tulajdonban lévő vállalatok körében, elsősorban az innovációk átvételére képes szakemberek hiánya miatt.

A diákoknak tanulmányaik során a jelenleginél jóval **több vállalati/piaci tapasztalatra és gyakorlatra** van szükségük. Átfogó cél, hogy tanulmányaik végén az alapkompenciákon túl olyan készségekkel is rendelkezzen, amelyek ösztönzik a szakmai továbbfejlődést és az **egész életen át tartó tanulást**.

Ezt a célt szolgálja a duális szakképzés: az átalakult középiskolai rendszernek köszönhetően a szakképzési rendszer erősödött, a szakgimnáziumokban kötelezővé vált a szakmai érettségi, összességében pedig nőtt a szakképzett-séggel rendelkezők társadalmi megbecsültsége. Kiemelten fontos az innováció, az innovációs készség további erősítése a társadalomban.

Párhuzam a nemzetközi Fenntartható Fejlődési Célokkal (SDG):

- 4- minőségi oktatás
- 8 – tisztességes munka és gazdasági növekedés
- 9 – ipar, innováció és infrastruktúra
- 11 – fenntartható városok és közösségek
- 12 – felelős fogyasztás és termelés
- 13 – fellépés az éghajlatváltozás ellen
- 17 – partnerség a célok eléréséért

TÁMOGATÓ ESZKÖZÖK

„A kormány bevezette a duális képzési programot, megújította a középfokú oktatási rendszert, s EU-s forrás segítségével támogatták a felsőoktatás és a vállalatok közötti tudástranszfert. A cégek innovációra és növekedésre igénybe vehették a Növekedési Hitelprogramot és a Piaci Hitelprogramot.

5. ESÉLYEGYENLŐSÉG

Minden társadalom érdeke, hogy tagjainak tehetsége érvényesülhessen mások szolgálatára. Ez megadja az egyén érvényesülésének, kiteljesedésének lehetőségét és biztosítja a mások által igénybevehető, a jólétet növelő szolgálatok és szolgáltatások széles skáláját. Az esélyegyenlőséget szolgálja az **oktatási rendszer szelektivitásának csökkentése, a szegénység és a társadalmi kirekesztettség mérséklése.**

Az OECD-országok között **hazánk oktatási rendszere a második legszelektívebb**, a tanintézményeink nem képesek enyhíteni a családokból hozott társadalmi különbségeket.

Positív fejlemény az óvodába járók arányának növekedése, ami a jogszabályi kötelezettség és az óvodai kapacitások bővítésének eredménye.

A társadalmi szerkezet átrendeződését jól érzékelteti, hogy **a szegénység és társadalmi kirekesztettség mértéke 2013 óta folyamatosan csökken**, 2018-ban a magyar népesség 19,6 %-a élt szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben, ami jelentős, 6 százalékpontos javulás az előző évhez képest.

A szegénység „gyermekarca” megszűnt, bár továbbra is magas a gyermekek szegénységi kockázata, most már nem tér el jelentősen az idősebb korosztályétól.

Annak ellenére, hogy jelentősen **javultak a súlyos anyagi deprivációban** élők arányának mutatói, az EU országaihoz képest továbbra is magas az arányuk Magyarországon.

Párhuzam a nemzetközi Fenntartható Fejlődési Célokkal (SDG):

- 1 – szegénység felszámolása
- 2 – az éhezés megszüntetése
- 3 – egészség és jóllét
- 4 – minőségi oktatás
- 5 – nemek közti egyenlőség
- 6 – tiszta víz és alapvető köztisztaság
- 7 – megfizethető és tiszta energia
- 8 – tisztességes munka és gazdasági növekedés
- 10 – egyenlőtlenségek csökkentése
- 11 – fenntartható városok és közösségek
- 16 – béke, igazság és erős intézmények
- 17 – partnerség a célok eléréséért

TÁMOGATÓ ESZKÖZÖK

Közfoglalkoztatási program, a törlesztési terhek csökkentése, a munkajövedelmek növekedése, deszegregációs oktatási politika, roma és nem roma tanulók közös oktatása, kötelező óvodáztatás, óvodafejlesztési program és a férőhelyek bővítése.

6. TÁRSADALMI KOHÉZIÓ

A **társadalmi tőke** növelése érdekében tovább kell erősíteni a **bizalom infrastruktúráját**, valamint az emberek egymás közti, továbbá az intézményekkel szembeni bizalom fejlesztése terén biztosítani kell az átláthatóságot, növelni a könnyen rendelkezésre álló információk körét, szélesíteni az érdekeltek **részvételi lehetőségeit** a döntéshozatalban. A magyar társadalomban erősíteni kell az **együttműködés kultúráját** és a fenntarthatóságot szolgáló értékek érvényesülését.

A társadalmi kohézió egy másik fontos összetevője az értékteremtő munka lehetőségeinek bővítése, **a munkanélküli háztartásokban élők arányának csökkentése**.

A foglalkoztatottság növelésével csökkent a mélyszegénységben élő társadalmi csoportokhoz való lemorzsolódás kockázata. Ez a társadalmi folyamat hozzájárult a súlyos anyagi deprivációban élők számának visszaeséséhez.

Párhuzam a nemzetközi Fenntartható Fejlődési Célokkal (SDG):

- 1 – szegénység felszámolása
- 2 – az éhezés megszüntetése
- 3 – egészség és jóllét
- 4 – minőségi oktatás
- 5 – nemek közti egyenlőség
- 7 – megfizethető és tiszta energia
- 8 – tisztességes munka és gazdasági növekedés
- 10 – egyenlőtlenségek csökkentése
- 11 – fenntartható városok és közösségek
- 16 – béke, igazság és erős intézmények
- 17 – partnerség a célok eléréséért

TÁMOGATÓ ESZKÖZÖK

Közfoglalkoztatási program, a törlesztési terhek csökkentése, munkajövedelmek növekedése – a minimálbér jelentős emelése, ingyenes gyermekétkeztetés, integrált gyermekprogram, kötelező óvodáztatás, komplex fejlesztések a szegregátumokban élő emberek hátrányainak felszámolására, járási startmunka mintaprogram

7. JÓ KORMÁNYZÁS, INKLUZÍV TÁRSADALOM

A "jó kormányzás" a társadalmi tőke növelésének alapvető eszköze, s fő jellemzői a bizalom mellett a **jogkövetés**, a **korrupcióellenesség** és a **biztonság**. Hazánk az európai országok között továbbra is az alsó középmezőnyben helyezkedik el az átlagosnál alacsonyabb bizalmi szinttel. A bizalmat gyengítik a járadékvadász jelenségek, a korrupció, a hirtelen jogszabályi változtatások (intézmények, valamint a feladat- és hatáskörök gyakori átalakításai), a politikai közbeszéd, a politikai kommunikáció megosztó módjai.

Az **adóelkerülés a gazdaságfehérítő eszközöknek köszönhetően csökkent**, de a járadékvadászat továbbra is alapvető jelenség a magyar gazdaságban, amit folyamatosan táplál az EU-s pályázatok nagy száma és szelektivitása, a központi újraelosztás túlzó volta, s egyes szolgáltatások állami irányítás alá vonása. A magyar állam évente mintegy 1900 milliárd forintnyi közpénzt költ el közbeszerzési eljárásokban.

Az egészségügyben pedig a hálapénz rendszere jelent megkerülhetetlen problémát.

Párhuzam a nemzetközi Fenntartható Fejlődési Célokkal (SDG):

- 1 – szegénység felszámolása
- 2 – az éhezés megszüntetése
- 3 – egészség és jóllét
- 4 – minőségi oktatás
- 5 – nemek közti egyenlőség
- 6 – tiszta víz és alapvető köztisztaság
- 7 – megfizethető és tiszta energia
- 8 – tisztességes munka és gazdasági növekedés
- 10 – egyenlőtlenségek csökkentése
- 11 – fenntartható városok és közösségek
- 16 – béke, igazság és erős intézmények
- 17 – partnerség a célok eléréséért

TÁMOGATÓ ESZKÖZÖK

Érdekegyeztető típusú tanácsokban bizalomerosztó párbeszéd, a vállalatok társadalmi felelősség-vállalásáról szóló cselekvési tervek elfogadása és generálása, Nemzeti Korrupcióellenes Program elfogadása, EKÁER-rendszer, online pénztárgépek kötelező használatának bővülő köre, a közbeszerzésekről szóló törvény további szigorodása.

8. A FENNTARTHATÓSÁG ÉRTÉKEINEK TOVÁBBADÁSA

A **fenntarthatóság értékek** továbbadásában fontos szerepet játszik az oktatás-nevelés, a közművelődés intézményei és a civil (más néven: "köztes") szervezetek.

Hazánkban a **civil szervezetek száma csökken.**

Örökségünk ápolása, a nemzeti identitás megerősítése egyre nagyobb hangsúlyt kap a külhoni magyarság és magyar szervezetek támogatásain keresztül, melyek a határon túl élő tömb- és szóránymagyarság szülőföldön maradását, továbbá a **diaszpóra magyarságának megerősítését** szolgálják, és a külhoni magyar oktatást, szakképzést, képzést, civil szervezeteket, fiatal és családi vállalkozásokat érintik elsősorban.

A kulturális intézmények fejlesztésében mutatkozó jelentős eredmények mellett ugyanakkor a kulturális örökség védelme egyes területein (például **az épített örökség védelmében vagy a tájkép-védelemben**) az elmúlt időszakban kedvezőtlen folyamatok is megjelentek.

A **tudatos fenntarthatósági politika** eredményeként folyamatossá vált a "Zöld Óvodá"-k és "Ökoiskolá"-k hálózatosodása, számuk és szervezettségi szintjük folyamatosan növekszik. Ezen intézmények – a több éven átívelő folyamatosságának köszönhetően – a szemléletformálás egyik fő bástyáivá váltak. Ezen túl a jó példák megjelenítése és kommunikációja, a felelős média kialakítása is állandó és tartós figyelmet és támogatást igényel.

Párhuzam a nemzetközi Fenntartható Fejlődési Célokkal (SDG):

- 3 – egészség és jóllét
- 4 – minőségi oktatás
- 5 – nemek közti egyenlőség
- 6 – tiszta víz és alapvető köztisztaság
- 7 – megfizethető és tiszta energia
- 10 – egyenlőtlenségek csökkentése
- 11 – fenntartható városok és közösségek
- 12 – felelős fogyasztás és termelés
- 13 – fellépés az éghajlatváltozás ellen
- 14 – óceánok és tengerek védelme
- 15 – szárazföldi ökoszisztémák védelme
- 16 – béke, igazság és erős intézmények
- 17 – partnerség a célok eléréséért

TÁMOGATÓ ESZKÖZÖK

A civil szervezetek állami támogatásának két stabil pontja a Nemzeti Együttműködési Alap és a személyi jövedelemadó 1%-áról való rendelkezés. A külhoni tevékenységek szorgalmazására elindult a Kőrösi Csoma Sándor program, a Petőfi Sándor Program, valamint külhoni szakképzéseket támogató programok. A külhoni szervezetek támogatására létrejött Bethlen Gábor Alap kerete is növekszik. Több kormányzati és civil program is indult az elmúlt időszakban, mint például az „Otthon Melege Program” és a „Fűts okosan” kampány. Új programként jelentkezett a „Maradék nélkül”, a LIFE, a BISEL, valamint klímavédelemmel kapcsolatos képzések.

9. TERMÉSZETI TŐKE MEGŐRZÉSE

Természeti tőkénk megőrzése, a **bio-diverzitás** fenntartása, a Kárpát-medence jellemző **ökoszisztémái** működőképességének háborítatlansága, **éghajlati** jellemzőink változatlansága jövőbeli jólétünk alapja. A természet biztosítja biológiai életfeltételeinket és a gazdasági tevékenységeinkhez nélkülözhetetlen alapanyagokat szolgáltat.

A természeti tőkénket azonban rohamosan éljük fel, használjuk túl. Magyarország az éghajlat szempontjából az EU tagállamai sorában **kiemelkedően sebezhetővé vált**: sorra dőlnek a melegrekordok, gyakran ismétlődnek az aszályok és a hóhullámokkal szemben sérülékeny területeken él a lakosság egynegyede.

Az EU élőhelyvédelmi irányelv szerinti fajok kétharmada nem kielégítő vagy rossz állapotú. Még nehezebb a helyzet az élőhelyek tekintetében, **a kedvezőtlen állapot az ökoszisztémák 87%-át jellemzi.**

Folyamatos természeti tőke vagyon és ökoszisztéma-szolgáltatás monitoring jelenleg nincs, így az ökológiai korlátok érvényesülését csak közvetett módon tudjuk értékelni.

Párhuzam a nemzetközi Fenntartható Fejlődési Célokkal (SDG):

- 3 – egészség és jóllét
- 4 – minőségi oktatás
- 6 – tiszta víz és alapvető köztisztaság
- 7 – megfizethető és tiszta energia
- 10 – egyenlőtlenségek csökkentése
- 11 – fenntartható városok és közösségek
- 12 – felelős fogyasztás és termelés
- 13 – fellépés az éghajlatváltozás ellen
- 14 – óceánok és tengerek védelme
- 15 – szárazföldi ökoszisztémák védelme
- 16 – béke, igazság és erős intézmények
- 17 – partnerség a célok eléréséért

9. TERMÉSZETI TŐKE MEGŐRZÉSE

A fenntartható területhasználat is egyre szorítóbb kérdés, hiszen **hazánk területének kétharmada jelentéktelen ökológiai értékkel bír** (burkolt felület vagy szántó terület). A beépített területek, belterületek nagyságának növekedése szinte visszafordíthatatlan; a barnamezős területek rehabilitációjára kevés jó gyakorlatot láthatunk; a területek újrahaznosításának elmaradása fokozza a korlátozottan rendelkezésre álló zöldmezős területek igényét, ami a fenntartható fejlődés és a fenntartható területhasználat ellen hat.

A mezőgazdaságon belüli területhasználati arányok (a szántóterületek túlsúlya) csökkentik az ökoszisztéma-szolgáltatásokat, az intenzív termelési módok a föld termőképességét gyengítik.

A hazai építőipar fellendülése egyben a természeti erőforrások megőrzésének kockázatát rejti magában. Az egyik legnagyobb igényesebb emberi tevékenység kavicsból, homokból, cement- és mészipari nyersanyagokból folyamatosan növekvő tendenciával fogyaszt.

Jelenleg az adóbevételek terén nagyon alacsony az anyag- és energiahasználat-hoz, szennyezésekhez kapcsolódó fizetési kötelezettség, ezért **fontos a természeti tőke használatának megfelelő árazása.**

TÁMOGATÓ ESZKÖZÖK

Elfogadott stratégiai dokumentumok a Nemzeti Erdőstratégia, a Nemzeti Biodiverzitási Stratégia, a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia, az Energiastratégia, a Kvassay Jenő Terv, Magyarország Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terve. Működik a Talajvédelmi Információs és Monitoring Rendszer. Többféle program, kampány indult a háztartások, családok környezettudatosságának növelésére.

10. KÖRFORGÁSOS GAZDASÁG

Magyarország az egyetlen az EU-tagállamok között, ahol 2008 és 2018 között nem javult a **természeti erőforrás termelékenység**, azaz hogy egységnyi anyag felhasználásával mennyi nemzeti jövedelmet állítunk elő. Pedig a jólét fenntartásának és a természeti örökségünk megőrzésének összehangolása csak akkor sikerülhet, ha egyre kevesebb anyag felhasználására lesz szükségünk az élet-színvonalunk növeléséhez. Azaz sikerül gazdaságunkat körforgásossá tenni.

Ipari szimbiózis, biomimikri (a természettől elcsont technológiák), **kék gazdaság, körforgásos gazdaság**... Mindegyikben közös, hogy a természet több millió éves tapasztalatait és innovációit próbálja párosítani az emberi technológia fejlesztéseivel.

A **fenntartható termelési technológiák és a hozzáférés alapú megoldások** ("sharing economy") terjedése segítheti a körforgásos gazdaságra való átállást.

Az **embert érő környezeti terhelés csökkentése** is feladata a körforgásos gazdaságnak. Az emberek szálló por általi veszélyeztetettsége Magyarországon az EU országok átlaga felett van: a kisméretű szálló por okozta megbetegedések több, mint egy év statisztikai élettartam csökkenésre vezetnek hazánkban. Hazánkban a légszennyezés kb. 40%-a a vegyestüzelésű háztartási kazánokból, a kerti hulladék égetéséből, és az illegális tüzelőanyagok (pl. háztartási hulladék) használatából ered.

Párhuzam a nemzetközi Fenntartható Fejlődési Célokkal (SDG):

- 3 – egészség és jóllét
- 4 – minőségi oktatás
- 6 – tiszta víz és alapvető köztisztaság
- 7 – megfizethető és tiszta energia
- 9 – ipar, innováció és infrastruktúra
- 11 – fenntartható városok és közösségek
- 12 – felelős fogyasztás és termelés
- 13 – fellépés az éghajlatváltozás ellen
- 14 – óceánok és tengerek védelme
- 15 – szárazföldi ökoszisztémák védelme
- 17 – partnerség a célok eléréséért

TÁMOGATÓ ESZKÖZÖK

Folyamatosan működik a környezetbarát termék minősítési rendszer.

A hulladékok mennyiségére és kezelésük prioritási sorrendjére jó hatással lesz várhatóan az EU-s körforgásos javaslat-csomag és a SUP-irányelv.

11.FENNTARTHATÓ MUNKAHELY

A **fenntartható munkahelyek** egyre nagyobb figyelmet kapnak és a **munkavállalói igények** is e felé mutatnak.

A kormány kidolgozta a Családbarát Munkahely programot és a 2018-as évet a **Családok Évének** szentelte. A vállalati szféra esetében is létrejöttek kezdeményezések, például a Három Királyfi Három Királynő Mozgalom Családbarát Vállalat Díja.

A **vállalkozási terhek és az akadályok csökkentése** terén sajnos az **adó- és járulékterhek** továbbra is jelentősek és elsősorban a kkv-kat érintik.

Az adóék továbbra is magas, 50% körüli, az egyik legmagasabb az EU-tagállamokban. Így a kormány 2017-ben az uniós tagállamok közül a legnagyobb arányú adócsökkentést hajtotta végre, ami 2018-ban is folytatódott.

A **foglalkoztatottsági ráta** stabilan növekedik, meghaladva a 20-64 éves korosztálynál a V3 és az EU átlagot. A statisztikát a közfoglalkoztatottak és a külföldön dolgozó magyarok is javítják.

A foglalkoztatottság bővüléséhez a versenyszféra munkaerő-keresletének emelkedéséhez, a közfoglalkoztatottak és a külföldön dolgozó magyarok létszámának növekedése, a nyugdíjkorhatár emelése, a hazai szakpolitikai és gazdasági programok járultak hozzá.

Párhuzam a nemzetközi Fenntartható Fejlődési Célokkal (SDG):

- 3 –egészség és jóllét
- 4 –minőségi oktatás
- 5 –nemek közti egyenlőség
- 6 –tisza víz és alapvető köztisztaság
- 7 –megfizethető és tiszta energia
- 9 –ipar, innováció és infrastruktúra
- 11- fenntartható városok és közösségek
- 12- felelős fogyasztás és termelés
- 17- partnerség a célok eléréséért

TÁMOGATÓ ESZKÖZÖK

Közfoglalkoztatási program, a törlesztési terhek csökkentése, a munkajövedelmek növekedése, deszegregációs oktatási politika, roma és nem roma tanulók közös oktatása, kötelező óvodáztatás, óvodafejlesztési program/ férőhelyek bővítése.

12. FELELŐS GAZDASÁGPOLITIKA

A fenntarthatóság biztosításának két alappillére van a gazdaságpolitikában: (1) a prudens költségvetési és monetáris politika, valamint (2) a nemzeti jövedelmünk ésszerű részének beruházásokra fordítása és ezen beruházási területek okos kiválasztása.

A kormány **fegyelmezett költségvetési politikát** vezetett be az utóbbi években az államadósság és az államháztartási egyensúly javulása érdekében. Az államháztartási hiány továbbra is a maastrichti kritériumokban rögzített 3% alatt van; a GDP-arányos **államadósság** 2016 és 2018 között 76 százalékról 70,9 százalékra **mérséklődött**.

A korábbi stagnálás után **a háztartások nettó pénzügyi vagyona** az utóbbi tíz év során jelentős mértékben **növekedett**, és a külföldi működőtőke is (átmeneti csökkenés után) egyre nagyobb mértékben van jelen Magyarországon.

A beruházásokat jellemző mutató, a bruttó állóeszköz felhalmozás értéke a 2016-os 6,96 milliárd forinthez képest 2018-ra 10,72 milliárd forintra nőtt. **A beruházási ráta jelenlegi magas**, több mint **25 százalékos** szinten való stabilizálódása jelezhető előre. Fontos hozzátenni, hogy a hazai beruházási ráta növekedése mind az uniós gazdaságok átlagát, mind pedig a másik három visegrádi ország átlagát messze felülmúlja.

Párhuzam a nemzetközi Fenntartható Fejlődési Célokkal (SDG):

- 1 – a szegénység felszámolása
- 3 – egészség és jóllét
- 8 – tisztességes munka és gazdasági növekedés
- 10 – egyenlőtlenségek csökkentése
- 17 – partnerség a célok eléréséért

12. FELELŐS GAZDASÁGPOLITIKA

A kormányzat kiemelt célként kezeli a **pénzügyi kultúra megerősítését**, oktatásba való beemelését. Ennek érdekében 2017-ben elkészült a **pénzügyi tudatosság** fejlesztésének nemzeti stratégiája, amely a pénzügyi és **vállalkozási ismeretek** terjesztése érdekében korábban már elindított programokkal összhangban került kidolgozásra.

A fenntarthatóság kulcseleme a **korosztályos egyensúly** fokozatos visszaállítása és a **nyugdíjrendszer hosszú távú stabilitásának** biztosítása.

A nyugellátással kapcsolatos kiadások GDP-n belüli aránya csökken. A nyugdíjas korúak arányának növekedése ellenére a **rendszerfüggőségi ráta csökkent**, egyrészt a nyugdíjra jogosultak arányának csökkenése, másrészt a foglalkoztatottak arányának növekedése miatt. Az **időskori eltartottsági ráta folyamatos romlása** ellenére a nyugdíjrendszer fenntarthatóságára vonatkozó előrejelzések a nyugdíjkiadások GDP-n belüli arányának és a GDP 1%-a körüli hiány stabilitását várják az elkövetkező 40 évben. Ugyanakkor a munkanélküliség illetve inaktivitás által sújtott korosztályok nyugdíjba vonulása miatt tenni kell az idősök szegénységi rátájának növekedése ellen.

TÁMOGATÓ ESZKÖZÖK

A nyugdíjrendszer javuló egyensúlyának egyik legfontosabb eleme az volt, hogy a korhatár alatti ellátások megszigorítása és a korhatáremelések jelentősen, öt évvel megemelték a tényleges nyugdíjba vonulási életkort.

A kormányzat megszigorította az idősgondozás igénybe vételének feltételeit, ami a rendszer egyensúlyát elősegítő lépés, ugyanakkor Magyarországon lényegesen nagyobb igény mutatkozik ezek iránt a szolgáltatások iránt, mint amit az ellátó rendszer jelenleg nyújtani tud. A készpénzes család-támogatások fejlesztése hozzájárult a gyermek-szegénység mérséklődéséhez, ugyanakkor a gyermekek szegénységi kockázata továbbra is magas. A kkv-k a Növekedési Hitelprogramot, majd később a Piaci Hitelprogramot is igénybe vehették, mellyel növekedést értek el. Fennmaradt a 2011-ben indult Tanyafejlesztési Program, ehhez 2015-ben a termelő Falu Program csatlakozott.

Fegyelmezett költségvetési politika került bevezetésre az államadósság és az államháztartási egyensúly javulása érdekében. A lakosság pénzügyi kultúrájának erősítését a kormány (Nemzeti Ifjúsági Stratégia), az ÁSZ (szerepvállalás) és az MNB (Társadalmi Felelősségvállalási Stratégia) is célként tűzte ki.

